

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference**การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา**
Operational Participation of the Community Rice Center Members in
Songkhla Provinceสุนิตา พรหมเดชะ (Sunita Promdache)¹ พรชุลย์ นิลวิเศษ (Pornchulee Nilvises)²สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)³**บทคัดย่อ**

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลส่วนบุคคลทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา 10 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 662 คน กลุ่มตัวอย่างมาจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลาที่ได้รับการจัดตั้งอยู่ในระดับดีมาก ในอำเภอสิงหนคร จำนวนสมาชิก 42 คน และระดับดี ในอำเภอสทิงพระ จำนวนสมาชิก 28 คน และในอำเภอรัตนภูมิ จำนวนสมาชิก 80 คน รวมทั้งสิ้น 150 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และการจัดอันดับ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 54.23 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.40 คน ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม แต่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร เกษเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม และมีแรงจูงใจในการเข้ามาเป็นสมาชิกในระดับมากที่สุดคือต้องการช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน ส่วนใหญ่ครัวเรือนมีอาชีพเกษตรกรรม คือทำนาและสวนยางพารา แรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.77 คน ลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง ขนาดพื้นที่ทำนาตามโครงการศูนย์ข้าวชุมชนเฉลี่ย 4.95 ไร่ รายได้จากการประกอบอาชีพในครัวเรือนเฉลี่ย 63,744.67 บาท แหล่งเงินทุน ทางเกษตรส่วนใหญ่จะใช้เงินทุนของตนเอง และได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรในระดับมากจากเกษตรอำเภอ (2) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภาพรวมอยู่ระดับปานกลางใน 3 ด้าน ได้แก่ การดำเนินกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล ส่วนการวางแผนพัฒนามีส่วนร่วมในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มในระดับมาก และมีส่วนร่วมในการได้รับผลกำไร เงินปันผลในการร่วมรับผลประโยชน์ในระดับน้อย (3) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีปัญหาในการดำเนินงานระดับน้อยในภาพรวมและทุกประเด็น โดยเฉพาะงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐมีไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม และให้ข้อเสนอแนะในระดับมากกว่าเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม ศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดสงขลา

1 นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

nongnong59@gmail.com

2 รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช pornchulee.nil@stou.ac.th

3 รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sseesang@hotmail.com

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study: (1) personal social and economic state of members of community rice centers in Songkhla Province; (2) their participation in the operation of their community rice center; and (3) their problems and recommendations on the operation of their community rice center. The population in this study was 662 members of the community rice centers in 10 districts of Songkhla Province. The 150 samples were selected by using specific random sampling methodology, these were 42 members of the community rice center in Singhanakhon District of Songkhla Province who were graded to be in very good range, plus 28 members in Sathing Phra District and 80 members in Rattaphum District of Songkhla Province who were graded to be in good range. Data was collected from the samples using interview form as the research tool. Data analysis was done by computer program. Statistics used were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, minimum value, maximum value, and ranking. The findings of this study were as follows: (1) Most of the studied members of the community rice centers were female, with average age at 54.23 years. They were educated at lower primary level. The average number of their household members was 4.40 persons. Most of them had no social position. They were mostly a member of a farmer group and a client of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. They used to participate in meetings and training courses. Their motivation, at the highest level, for applying to be a member of the center was their need for developing their village and community. The occupation of most of them was a farmer who had done rice farming and had raised Para rubber plantation. The average quantity of their household labor was 2.77 persons. The land used for doing rice farming was their own land. The average size of their area used for doing rice farming adhering to the community rice center project was 4.95 Rai. The average of their household income was 63,744.67 Baht. They mostly used their own capital in doing farming. And they had received agricultural information at high level from the government officer of agriculture in their district. (2) The studied members generally participated in the operation of their community rice center at medium level, and in 3 aspects were as follows: the activity operation, the profits receiving, and the follow-up and evaluation. Except in development planning, they participated at high level, and also in attending meetings in order to operate their group activities; and they participated at low level in gaining profit and dividend sharing in order to the profits receiving from their operation. And (3) the studied members generally had problems on their operation at low level in every issue, especially the budgets from the government which were insufficient for the operation of the center. They recommended at high level that the related officials should have pushed the members to participate in following up and evaluating the operation of their center.

Keywords: Participation, Community Rice Center, Songkhla Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ข้าวเป็นสินค้าเกษตรหลักที่สำคัญของประเทศ ในปีเพาะปลูก 2554/55 มีพื้นที่ปลูกประมาณ 78 ล้านไร่ แบ่งเป็นนาปี 61.1 ล้านไร่ นาปรังประมาณ 17 ล้านไร่ และประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของพื้นที่การเกษตร มีเกษตรกรทำนาประมาณ 7.6 ล้านครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 65 ของเกษตรกรทั้งประเทศ (รายงานผลการดำเนินงานกรมการข้าว 2556: 29) ซึ่งผลผลิตข้าวรวมแต่ละปีสามารถส่งออกทำรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก ความต้องการเมล็ดพันธุ์เพื่อการผลิตข้าวจึงมีมากตามไปด้วย

“ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว” ของกรมการข้าว (2556: 1) ให้ข้อมูลว่าในปี พ.ศ. 2556 การผลิตเมล็ดพันธุ์ยังไม่สามารถจะสนองต่อความต้องการเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรได้ทั้งหมด โดยสามารถผลิตได้ไม่เกิน 100,000 ตัน ขณะที่เกษตรกรต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ทั้งหมดในแต่ละปีประมาณ 1 ล้านตัน เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว กรมการข้าวดำเนินการจัดตั้ง “ศูนย์ข้าวชุมชน” ขึ้น โดยมีแนวคิดที่จะให้เกษตรกรที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน รวมกลุ่มกันผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่ายในชุมชนหรือจำหน่ายทั่วไป โดยกรมการข้าวจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์และควบคุมคุณภาพเมล็ดพันธุ์ตลอดกระบวนการผลิต รวมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิตและอุปกรณ์ที่จำเป็นบางส่วน แต่ให้เกษตรกรในชุมชนบริหารจัดการกันเอง ต่อมากรมส่งเสริมการเกษตร (2556: 20) มีนโยบายจัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อให้ชุมชนพัฒนาการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีที่ได้รับจากศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าว โดยการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องในการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์สู่ชุมชน ภายใต้การบริหารจัดการร่วมกันของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอาชีพ และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอนาคต

สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา (2555: 13) จัดตั้งศูนย์ข้าวชุมชนเพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดังกล่าว มีจำนวน 27 ศูนย์ ในปี 2555 และดำเนินการตามเกณฑ์กำหนดมาตรฐานศูนย์ข้าวชุมชนของกรมการข้าว (2556: 31) ซึ่งมีศูนย์ข้าวชุมชนจัดอยู่ในระดับดีมากจำนวน 1 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 4 ระดับดี 2 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 7 ระดับปานกลาง 4 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 15 และระดับต้องปรับปรุง 20 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 74 จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลาที่ได้รับการจัดมาตรฐานระดับดีมากและระดับดี ว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ของศูนย์ข้าวชุมชนระดับมากน้อยเพียงใด รวมทั้งมีการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนดังกล่าว เพื่อนำผลการศึกษาไปวางแผนทางในการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดสงขลา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาการผลิตข้าวในภาพรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนใน 10 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา จำนวน 662 คน สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 150 คน ได้แก่ สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่ได้รับการจัดชั้นอยู่ในระดับดีมาก ในอำเภอสิงหนคร จำนวน 42 คน และระดับดีในอำเภอสตงพระ จำนวน 28 คน และในอำเภอรัตนภูมิ จำนวน 80 คน กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และมีอายุเฉลี่ย 54.23 ปี

1.2 ข้อมูลทางสังคม พบว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.40 คน ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม แต่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร เกษเข้าร่วมประชุม/ฝึกอบรม และมีแรงจูงใจในการเข้ามาเป็นสมาชิกในระดับมากที่สุด โดยต้องการช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน นอกจากนั้นมีความเสียสละและได้รับการยกย่องนับถือ เป็นแรงจูงใจระดับมาก ส่วนได้รับเงินค่าตอบแทน เป็นแรงจูงใจระดับน้อย

แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในภาพรวมระดับปานกลาง โดยระดับการได้รับข้อมูล ในเรื่องสื่อบุคคล สื่อกิจกรรม สื่อมวลชน ดังนี้

(1) สื่อบุคคล ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้รับความรู้จากสื่อบุคคล ในระดับมาก เมื่อจำแนกแหล่งความรู้จากสื่อบุคคล พบว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ ในระดับมาก ซึ่ง ได้แก่ เกษตรอำเภอ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรผู้นำ นักวิชาการ หมอคนอาสา และอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน ในระดับปานกลางจากเพื่อนบ้าน และในระดับน้อยจากเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน

(2) สื่อกิจกรรม ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้รับความรู้จากสื่อกิจกรรมในระดับมาก เมื่อจำแนกแหล่งความรู้จากสื่อกิจกรรม พบว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ ในระดับมาก ซึ่งได้แก่ การประชุม การอบรม การสัมมนา และการสาธิต ในระดับปานกลาง จากการณรงค์ การศึกษาดูงานหรือ การทัศนศึกษา และการจัดนิทรรศการ

(3) สื่อมวลชน ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้รับความรู้จากสื่อมวลชน ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกแหล่งความรู้จากสื่อมวลชน พบว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ ในระดับ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ปานกลาง ซึ่งได้แก่ โทรทัศน์ หอกระจายข่าว วิทยุ แผ่นพับ วารสารทางเกษตร และป้ายโฆษณา ในระดับน้อยจากหนังสือพิมพ์ และในระดับน้อยที่สุดจากอินเทอร์เน็ต

1.3 ข้อมูลทางเศรษฐกิจ พบว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนส่วนใหญ่ครอบครองที่ดินเป็นของตนเอง มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 14.11 ไร่ ขนาดพื้นที่ทำนาตามโครงการศูนย์ข่าวชุมชนเฉลี่ย 4.95 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด รองลงมาปลูกยางพาราและสวนผลไม้ ตามลำดับ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.77 คน แรงงานจ้างเฉลี่ย 1.62 คน มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 63,744.67 บาท และนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 41,323.33 บาท ส่วนใหญ่ใช้แหล่งเงินทุนของตนเองในการทำการเกษตร

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน พบว่า ในภาพรวมสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26) โดยมีส่วนร่วมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.42) ในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน รองลงมามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชน การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.37 3.22 และ 3.02 ตามลำดับ) โดยมีส่วนร่วมในรายละเอียดของ 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีส่วนร่วมระดับมาก ในภาพรวมและใน 7 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน การคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ การตั้งกฎกติกาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชน การวางแผนและจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน การวางแผนพัฒนาคุณภาพผลผลิตและบริการของศูนย์ข่าวชุมชน และการวางแผนพัฒนาทักษะความรู้แก่สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน และมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การวางแผนด้านการเงินการลงทุนของศูนย์ข่าวชุมชน การวางแผนด้านการตลาด และการวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์ศูนย์ข่าวชุมชน

2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีส่วนร่วมระดับมากในภาพรวมและใน 5 ประเด็น ได้แก่ การเข้าร่วมประชุม การคัดเลือกคณะกรรมการ การอบรมสมาชิกกลุ่ม การจัดทำแผน และการฝึกปฏิบัติ และระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ การรวบรวมผลผลิต การทัศนศึกษา/ดูงาน การเบิกจ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุน การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข่าวชุมชนอื่น และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

2.3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ของศูนย์ข่าวชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีส่วนร่วมระดับมากในภาพรวมและใน 3 ประเด็น ได้แก่ การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น การได้รับความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่ และการได้รับการยอมรับจากชุมชน รองลงมามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ การมีรายได้เพิ่มขึ้น และการได้รับสวัสดิการ และระดับน้อย 1 ประเด็น คือ การได้รับผลกำไร/เงินปันผล

2.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีส่วนร่วมระดับปานกลางในภาพรวมและใน 6 ประเด็น ได้แก่ การติดตามประเมินคุณภาพผลผลิตและบริการ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนในภาพรวม การติดตามประเมินผล การรวบรวมผลผลิต การติดตามประเมินผลการบริหารหรือการทำงานของคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน การติดตามการดำเนินงานด้านการตลาด และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการเงิน/งบประมาณ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

3.1 ปัญหาในการดำเนินงาน ในภาพรวมระดับน้อย

3.1.1 ปัญหาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชน ได้แก่ ศูนย์ข่าวชุมชนมีงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม สมาชิกไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี คณะกรรมการไม่ได้จัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษา ดูงาน ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดี การประชุมชี้แจงการดำเนินงานมีไม่บ่อยครั้ง ศูนย์ข่าวชุมชนไม่มีการประมาณการผลผลิต ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข่าวชุมชนอื่น มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมบ่อย และขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้สมาชิกและบุคคลภายนอกทราบ

3.1.2 ปัญหาในการรับผลประโยชน์ของศูนย์ข่าวชุมชน ได้แก่ สมาชิกไม่มีสวัสดิการในรูปตัวเงิน ได้รับความรู้และทักษะในการพัฒนาอาชีพน้อย ผลประกอบการของศูนย์ข่าวชุมชนมีน้อย และผลกำไรมีน้อย/ไม่มีเงินปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์ข่าวชุมชน

3.1.3 ปัญหาในการติดตามประเมินผล ได้แก่ การติดตามประเมินผลไม่ครอบคลุมทุกด้าน สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ คณะกรรมการไม่เห็นความสำคัญ และไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม

3.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน โดยสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเสนอแนะว่า

3.2.1 ข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้ด้านการวางแผนแก่คณะกรรมการ ควรส่งเสริมให้ศูนย์มีการจัดทำแผน ควรกระตุ้นและจูงใจให้คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันวางแผน และแนะนำให้มีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชน ได้แก่ ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์ ควรส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข่าวชุมชนอื่น ควรส่งเสริมให้สมาชิกมีการประมาณการผลผลิตจากต้นทุนการผลิต ควรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมแก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป ควรส่งเสริมให้มีการอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวพันธุ์ดี ควรส่งเสริมให้มีการชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานแก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ คณะกรรมการควรจัดให้สมาชิกไปทัศนศึกษา/ดูงาน/ ฝึกปฏิบัติการผลิตข้าวพันธุ์ดี และควรส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมประชุม

3.2.3 ข้อเสนอแนะในการรับผลประโยชน์ของศูนย์ข่าวชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและหาแนวทางในการทำให้ผลประกอบการของศูนย์ข่าวชุมชนเพิ่มแก่สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ควรส่งเสริมให้มีความรู้ทักษะ ในการพัฒนาอาชีพสม่ำเสมอแก่สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ควรส่งเสริมให้มีการปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรม และควรส่งเสริมให้มีสวัสดิการในรูปตัวเงินจากการเป็นสมาชิก

3.2.4 ข้อเสนอแนะในการติดตามประเมินผล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ควรส่งเสริมให้มีการติดตามประเมินผลครอบคลุมทุกด้าน และควรส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการติดตามประเมินผลแก่คณะกรรมการและสมาชิก และคณะกรรมการควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการติดตามประเมินผล

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคล จะเห็นได้ว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 54.23 ปี ซึ่งอยู่ในวัยกลางคน จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งค่อนข้างน้อยกว่าเกษตรกรทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มีอาชีพเกษตรกร/ทำนาและทำสวนยางพารา รองลงมา รับจ้างทั่วไป ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพส่วนใหญ่ของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในจังหวัดสงขลา สอดคล้องกับการศึกษาของ อังคณา สุวานิช (2555: 47) ศึกษาการพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน อำเภอโนนหมกมณี จังหวัดชัยนาท พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.99 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา

1.2 ข้อมูลทางสังคม จากการศึกษา พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.40 คน สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และกลุ่มลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ สุขญา ศรีสุพัฒนะกุล (2555: 86) พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรเฉลี่ย 4.45 คน ส่วนมากเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรประเภทกลุ่มลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่าย และมีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าแหล่งเงินกู้อื่น

แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรในระดับมากจากเกษตรอำเภอและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และในระดับน้อยที่สุดจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ทำงานใกล้ชิดที่จะสอบถามหรือแสวงหาข้อมูลจากเกษตรอำเภอ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ได้ง่ายกว่า จึงได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรในระดับมากจากสื่อบุคคลประเภทเกษตรอำเภอและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

1.3 ข้อมูลทางเศรษฐกิจ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ครอบครองที่ดินเป็นของตนเอง มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตร เฉลี่ย 14.11 ไร่ แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตรส่วนใหญ่ใช้ของตนเอง มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ยปีละ 63,744.67 บาท รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ยปีละ 41,323.33 บาท จะเห็นได้ว่ารายได้จากการเกษตรมากกว่านอกภาคการเกษตรประมาณเฉลี่ยปีละ 22,421.34 บาท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 14.11 ไร่ มีลักษณะเป็นพื้นที่ทำนาเป็นของตนเอง 9.24 ไร่ ซึ่งถือว่าสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีพื้นที่ทำกินจำนวนค่อนข้างมาก สามารถทำการเกษตรได้หลากหลายชนิดเพื่อสร้างรายได้จากการเกษตรให้กับครอบครัว จึงมีต้นทุนการผลิตสูง จึงทำให้ต้องกู้จากแหล่งเงินทุนมาประกอบอาชีพการเกษตร นอกเหนือจากแหล่งเงินทุนของตนเอง

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

การมีส่วนร่วมของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน มีส่วนร่วมในระดับปานกลางในภาพรวม และมีส่วนร่วมในระดับมาก ใน 7 ประเด็น ได้แก่ (1) การวางแผนในการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน (2) การคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ (3) การตั้งกฎกติกาในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชน (4) การวางแผนและจัดทำแผนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (5) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน (6) การวางแผนพัฒนาคุณภาพผลผลิตและบริการของศูนย์ข่าวชุมชน และ (7) การวางแผนพัฒนาทักษะ ความรู้ แก่สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน และมีส่วนร่วมระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การวางแผนด้านการเงินการลงทุนของศูนย์ข่าวชุมชน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

(2) การวางแผนด้านการตลาด และ (3) การวางแผนโฆษณาประชาสัมพันธ์ศูนย์ข่าวชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิมลรัตน์ ใจบุญลือ (2545: 11-12) ข้อค้นพบของงานวิจัย ลักษณะการมีส่วนร่วม คือการที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุและนำไปวางแผน แก้ไขปรับปรุง ดำเนินการ ตลอดจนติดตามประเมินผลตามลักษณะของผู้เข้ามามีส่วนร่วมนั้น

การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชน มีส่วนร่วมในระดับปานกลางในภาพรวม และมีส่วนร่วมในระดับมาก ใน 5 ประเด็น ได้แก่ (1) การเข้าร่วมประชุม (2) การคัดเลือกคณะกรรมการ (3) การอบรมสมาชิกกลุ่ม (4) การจัดทำแผน และ (5) การฝึกปฏิบัติ และมีส่วนร่วมระดับปานกลางใน 5 ประเด็น ได้แก่ (1) การรวบรวมผลผลิต (2) การทัศนศึกษา/ดูงาน (3) การเบิกจ่ายเงินที่ได้รับการสนับสนุน (4) การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข่าวชุมชนอื่น และ (5) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

การรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การมีเพื่อนเพิ่มขึ้น (2) การได้รับความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพ ความเป็นอยู่ และ (3) การได้รับการยอมรับจากสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การมีรายได้เพิ่มขึ้น และ (2) การได้รับสวัสดิการ และมีส่วนร่วมระดับน้อย 1 ประเด็น คือการได้รับผลกำไร/เงินปันผล ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิมลรัตน์ ใจบุญลือ (2545: 14-15) ข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐาน เช่น อาชีพ ขนาดของที่ดินที่ถือครอง จำนวนแปลงที่ถือครอง ความคาดหวังว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น การได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ได้ทำลงไป ความต้องการได้รับวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต ปัจจัยทางด้านสังคม คือการที่บุคคลมีโอกาสนพบปะสมาคมกับผู้อื่น ได้รับความเคารพนับถือ ได้รับเกียรติ ย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการต่างๆ

การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน ระดับปานกลางในภาพรวมและใน 6 ประเด็น ได้แก่ (1) การติดตามประเมินคุณภาพผลผลิตและ การบริการ (2) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนในภาพรวม (3) การติดตามการรวบรวมผลผลิต (4) การติดตามประเมินผลการบริหารหรือการทำงาน of คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน (5) การติดตามการดำเนินงานด้านการตลาด และ (6) การติดตามประเมินผลการดำเนินงานด้านการเงิน/งบประมาณ ทั้งนี้ใน 6 ประเด็นดังกล่าว สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนเห็นว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ จึงให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในประเด็นดังกล่าวในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อคิน รพีพัฒน์ (2527: 100-101 และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง 2527 อ้างถึงในเข็มเพชร แก่นสา 2543: 48-50) ค้นพบขั้นตอนของการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคสนามในประเทศไทยว่า การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินโครงการ จะต้องเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากข้อค้นพบจากงานวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในจังหวัดสงขลา ดังนี้

1.1 เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง

- 1) ควรจัดอบรมให้ความรู้ด้านการวางแผนพัฒนาและการติดตามประเมินผลแก่คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน เกี่ยวกับการเงินการลงทุน การตลาด และการโฆษณาประชาสัมพันธ์
- 2) ควรส่งเสริมให้ศูนย์ข่าวชุมชนมีการจัดทำแผนประจำปีและแผนระยะยาวในการดำเนินการ
- 3) ควรกระตุ้นและจูงใจให้คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันวางแผน และ มีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 4) ควรส่งเสริมและหาแนวทางในการเพิ่มขึ้นของผลประกอบการของศูนย์ข่าวชุมชนแก่สมาชิก ได้แก่ การเพิ่มการดำเนินกิจกรรมรวบรวมผลผลิต การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ข่าวชุมชนอื่น และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
- 5) ควรส่งเสริมให้มีการปันผลจากการร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์ข่าวชุมชน เพื่อเป็นแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของสมาชิก
- 6) ควรใช้สื่อที่สมาชิกได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารระดับมาก เช่น จากสื่อกิจกรรมประเภทประชุมและอบรม นอกเหนือจากเกษตรอำเภอและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ในการถ่ายทอดความรู้ในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนให้มากขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ภาครัฐ

- 1) ควรสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมในศูนย์ข่าวชุมชน
- 2) ควรมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - (1) เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารของศูนย์ข่าวชุมชนทั้งหลาย
 - (2) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรมศูนย์ข่าวชุมชนแก่สมาชิกและเกษตรกรทั่วไป
 - (3) ส่งเสริมให้มีการอบรมการสาธิตแก่คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชนและสมาชิกเกี่ยวกับการผลิตข้าวพันธุ์ดี และการติดตามประเมินผล
 - (4) ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ เพราะเกษตรกรเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกในการรับสื่อ

1.3 สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน

- 1) ควรทำความเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชน
- 2) ควรร่วมวางแผนการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนกับคณะกรรมการ
- 3) ควรเข้าร่วมการประชุม อบรม สัมมนา ทัศนศึกษาและฝึกปฏิบัติ กับศูนย์ข่าวชุมชนของตน
- 4) ควรมีการประมาณการผลผลิตจากต้นทุนการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี
- 5) ควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดี
- 6) ควรร่วมประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ข่าวชุมชนแก่เกษตรกรทั่วไป

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

1.4 คณะกรรมการศูนย์ข่าวชุมชน

- 1) ควรชี้แจงขั้นตอนการดำเนินงานศูนย์ข่าวชุมชนแก่สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
- 2) ควรกระตุ้นและจูงใจให้สมาชิกร่วมกันวางแผน และมีการวัดความสำเร็จของแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 3) ควรจัดให้มีการไปทัศนศึกษา/ดูงาน/ฝึกปฏิบัติการผลิตข่าวพันธุ์ดี ในสถานที่ต่างๆ ทั้งส่วนราชการและศูนย์ข่าวชุมชนอื่น
- 4) ควรหาแนวทางในการเพิ่มผลประกอบการของศูนย์ข่าวชุมชนแก่สมาชิก
- 5) ควรกระตุ้นและจูงใจให้สมาชิก เข้าร่วมอบรม สัมมนา และทัศนศึกษา/ดูงาน/ฝึกปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอ
- 6) ควรเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร และเผยแพร่ประจักษ์พยานกับศูนย์ข่าวชุมชนอื่น
- 7) ควรจัดให้มีการจัดสรรผลกำไรและเงินปันผลแก่สมาชิก เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ
- 8) ควรให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลศูนย์ข่าวชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ในระดับจังหวัด เขต และประเทศ
- 2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน เช่น ทัศนคติ ปัจจัยการผลิตที่คาดหวัง ฯลฯ เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.3 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในพื้นที่ เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบ และจัดทำเป็นผลสรุปร่วมกันเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการข้าว. (2550). คู่มือการดำเนินงานโครงการศูนย์ข่าวชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 กรุงเทพมหานคร
- กรมการข้าว. (2556). รายงานผลการดำเนินงานโครงการศูนย์ข่าวชุมชน กรุงเทพมหานคร กรมการข้าว
- กรมการข้าว. (2556). ศูนย์แม่ลัดพันธุ์ข้าว กรุงเทพมหานคร กรมการข้าว
- เกียรติพร ศรีชนะ. (2545). ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงาน โครงการศูนย์ข่าวชุมชนจังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร
- เข็มเพชร แก่นสา. (2543). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- จิรศักดิ์ เติมแสง. (2552). การวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาศูนย์ข่าวชุมชน ตำบลไผ่ อำเภอรันบุรี จังหวัดสุรินทร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- จังหวัดสงขลา. (2557). ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจังหวัดสงขลา. สืบค้นจาก <http://www.songkhla.go.th>

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

- พิมลรัตน์ ใจบุญลือ. (2545). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตภัณฑ์ข้าวชุมชน อำเภอ
บรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- สุชนา ศรีสุพัฒนะกุล. (2555). การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอฟานกระต่าย จังหวัด
กำแพงเพชร (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- สัจจา บรรจงศิริ และคณะ. (2549). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน สันติสนุนทุนจาก
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา. (2555). รายงานผลการดำเนินงานศูนย์ข้าวชุมชน สืบค้นจาก
<http://www.songkhla.doe.go.th>
- สำนักงานจังหวัดสงขลา. (2557). แผนพัฒนาจังหวัดสงขลา (2557-2560) สืบค้นจาก <http://www.songkhla.go.th>
- อังคณา สุวานิช. (2555). การพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร
มหาบัณฑิต). สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี

